

mine stærke Tvivl om, at man i Fremtiden vil kunne indrette sig saaledes, at der ikke bliver ført hemmelige Samtaler, enten det nu er om Forsvarsforhold, Handelsforhold eller hvad ellers. Jeg har mine stærke Tvivl om, at Diplomatiets eller Landenes Regeringer i det hele taget i Fremtiden vil kunne indrette sig paa, at der ikke maa føres hemmelige Samtaler. Men jeg skal ikke disputere med nogen om den Ting, jeg villade Fremtiden passe sig selv i saa Henseende. Men eet vil jeg sige, og det er, at i de Aar, her er Tale om, altsaa for 13—14 Aar siden, kunde saadanne Samtaler ikke føres for aabne Døre. Forholdet var ikke saaledes mellem Danmark og Tyskland og i det hele taget her i Europa, at saadanne Samtaler kunde føres for aabne Døre; det vilde kun have voldt Skade, hvis man var begyndt paa det. Og jeg maa sige, at Forholdene herhjemme var heller ikke saaledes, at vi under Behandlingen af Forsvarslovene i 1909 f. Eks. kunde have draget disse Samtaler frem. Ærede Medlemmer, som den Gang sad paa Rigsdagen, behøver bare at tænke over Stillingen, som den var den Gang, og spørge sig selv: Kunde det virkelig have ladet sig gøre at fremføre Samtalerne den Gang, uden at der var sket Skade derved? Det kunde det ikke. Selv om det var sket i Udvalg, vilde det hurtig have sivet ud til Offentligheden og vakt en Diskussion ikke alene her i Landet, men ogsaa andetsteds, som havde kunnet gøre Skade. Hvad det vil sige at møde i et Udvalg med saadanne Ting, har vi faaet Bevis for i det, der er sket i Militærkommissionen, hvor Ministeren mødte overfor Kommissionen og overfor til Kommissionen tilkaldte Mænd og erklærede: Det er farligt, at det offentliggøres, det bør være hemmeligt — og der desuagtet har været Medlemmer i Kommissionen eller blandt de tilkaldte, der har sagt til sig selv: Det kan godt være, det er farligt, men jeg gaar nu ligegodt ud og fortæller det. Man kan efter dette sige sig selv, at naar saadant noget skal meddeles Rigsdagen eller i Udvalgsmøder, kan man ikke vente, at det kan holdes hemmeligt.

Man har saa sagt: Ja, men du burde have forsvaret det nuværende Ministerium, naar det blev angrebet for Tyskerkurs, du burde ikke have fundet dig i, at den Slags Angreb fandt Sted. Herom vil jeg ogsaa gerne gøre nogle Bemærkninger. Under hele Krigen har jeg optraadt overfor Ministeriet og overfor Offentligheden og overfor mit Parti paa

jeg paa ingen Maade har bebrejdet Ministeriet, at det førte Forhandlinger saavel til den ene som til den anden Side. Tværtimod, jeg har ment, det var rigtigt, at Ministeriet orienterede sig saavel mod Syd som mod Vest; og hvor jeg har truffet Mistro i den Henseende, har jeg søgt at bortlede den og gjort mit til en rigtig Forstaaelse. Og da Samtalen paa Smedelinien ogsaa blev nævnt, vil jeg sige, at efter den Samtale, hvis Resultat jeg var meget tilfreds med — jeg tror ogsaa, jeg takkede Ministeren, da jeg forlod ham, fordi jeg var fuldkommen enig med ham i hans Opfattelse, og navnlig takkede jeg ham, fordi han lovede at have sin Opmærksomhed henvendt paa det sønderjyske Spørgsmaal, naar Lejlighed gaves —, efter at denne Samtale havde fundet Sted, meddelte jeg netop mine Venner paa Rigsdagen, at der ikke var nogen Grund til at tvivle om, at Ministeren havde Sans for det sønderjyske Spørgsmaal, hvad mange havde tvivlet om. Nu har jeg nok lagt Mærke til, at mine Ord ikke saa gerne bliver troet fra den Side, men jeg kan opfordre de Herrer til at henvende Dem f. Eks. til dette Tings højtærede Formand, saa vil De faa Besked paa, at det er sandt, hvad jeg siger. Derimod har jeg ikke i det sidste Aars Tid kunnet tage Ministeriet i Forsvar, naar det i Pressen er blevet angrebet ud fra Beretninger som dem fra Regeringspræsident Adler i Slesvig, fra Breitscheidt, og hvad de nu hedder, dem, som har givet Meddelelse om Forstaaelser og Samtaler, der skal have fundet Sted. Det har jeg ikke kunnet gøre, fordi jeg ikke har kendt noget dertil, og jeg har her savnet Ministeriets Redegørelse for, hvorledes den Ting hang sammen. Det er kun ganske tamme Dementier, jeg har set i Bladene fra den Side.

Endelig har man bebrejdet mig, at jeg ikke den 5. August 1914 talte om de Lüttkenske Samtaler. Det fandt jeg ikke, der var nogen Grund til, fordi Forudsætningen under Forhandlingerne den 5. August — i alt Fald under den Del, hvor jeg var til Stede, og det har sikkert været det samme hele Tiden — var den, at Danmark skulde holde sig neutralt og ikke holde med den ene Part imod den anden, og det var jo netop det, de Lüttkenske Samtaler var gaaet ud paa. Jeg fandt ikke, at der var nogen Grund til at nævne dem, og da vi siden har faaet at vide, at Ministeren meget godt kendte disse Samtals Indhold og heller ikke fandt Anledning til at nævne dem den 5. August,